

SEVERNO OD RAJA

ELIZABET ELO

Preveo Srđan Krstić

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2014.

1.

„On je pravi gubitnik“, kaže Tomasina klimajući glavom. „Ali on je dobar gubitnik.“ Od pete čaše *stoličnaje* postala je čudno raspoložena, pa čak spremna i da oprost. Bila sam u iskušenju da i sama trgnem nekoliko čašica da bih ublažila tugu i krivicu zato što sam preživela. Ali neko je ovde morao da ostane trezan zbog Noe.

Tomasina je pružila ruku i zamahnula njom kroz vazduh kao da uklanja nešto što je samo ona videla – a to možda nije bilo ništa ili je bio tek odblesak halucinacije ili trunka prašine – a glas joj je postao ravan. „Nikada ga nisam volela. Od njega mi je trebala jedino sperma.“ Ona gura flašu preko kuhinjskog stola i oslanja glavu na ruke koje je već prekrstila. Ramena joj nekoliko puta zadrhte. Žal za prošlošću? Mučnina? U njenom stanju to može da bude i jedno i drugo, a može da bude i obično, ravnodušno štucanje. Kada je ponovo podigla glavu, suze su joj se već osušile. „Mora da sam ja njega ipak volela, jer se sada osećam *odvratno* loše.“

Noa je provirio iza ugla. On nije razbacan i krupan kao Ned, a ne poseduje ni onu nekadašnju očaravajuću lepotu izraženu krupnim, prodornim očima, koja je krasila Tomasinu. On je nizak, mršav i bled. Tamni kolobari oko očiju daju mu izgled monaha. On ne priča mnogo, nema prijatelje. Možda smo se zato dobro slagali.

„Noa, dušo, hajde da ti mama spremi nešto da jedeš.“ Tomasina se podiže na noge i kreće prema frižideru. Kada otvori vrata, Noa i ja pogledamo šta ima unutra. Sirup za sok od limuna, pola paradajza i nekoliko osušenih komada mesnog nareska. „Hoćeš li možda da ti napravim sendvič s paradajzom, dušo?“

koji je *ikada* postojao... A to je...“ Njen glas je postao poput šapata. „To je...“ Oči su joj se konačno zatvorile.

„To je seronja Bejts“, kažem joj nežno.

Guram joj jastuke pod ramena, pridizem je da se ne bi udavila ako počne da povraća i pokrивam je ćebetom. Zastajem na minut da bih predahnula i prikupila snagu i misli, a onda polazim ka dnevnoj sobi.

Noa podiže glavu s projekta kojim se bavi. „Kako je moja mama?“

„Spava.“

Klima glavom. Uz njegovo ograničeno životno iskustvo, on nije imao pojma koliko bi trebalo da bude zabrinut. Zna da njegova majka iz sve snage pokušava da ne pije toliko mnogo. Ponekad dolazi u moj stan da bi tu ostao da prespava dok njegova majka ide u noćni provod; ona posle toga danima ne izlazi. Navikao je na to da ona ponekad dremne u najneobičnijim situacijama.

Zapahnuo me je miris fekalija i urina. U prevodu: govana i pišaćke. Na stolu u uglu bio je mali plastični kavez. Podigla sam poklopac, pružila ruku unutra i obmotala prste oko malog, toplog tela koje se skupilo na gomilici piljevine, da bih na Noin ispruženi dlan spustila hrčka. On je počeo da mu tepa i odmah je prislonio obraz uz nakostrešeno krzno hrčka. *Ćao, Džeri. Jesi li dobro, Džeri?* Trebalo mi je neko vreme da očistim kavez. Kada je Noa vratio Džerija nazad u njegov kavez, ovaj se odmah skupio i uronio u svežu piljevinu koja je sada mirisala na slatku borovinu i sagoreli amonijak. Pokušavam samo da zamislim kako ove jeftine hemikalije i aditivi u njima utiču na njegova osetljiva čula mirisa i shvatam da ovo biće verovatno mnogo više uživa u mirisima svog tela i onoga što izlazi iz njega. Mrzim čitavu tu ideju držanja životinja u zatvorenom. Da hrčak nije bio Noin ljubimac, pustila bih ga na slobodu.

„Dođi, Noa, idemo napolje na hamburgere“, kažem.

Tomasina i ja smo zajedno išle u internat. Ja sam od sedmog razreda bila u školi Gaston; bila je to jedina škola koju je moj otac uspeo da pronađe a da u njoj tako maloj deci daju smeštaj i preuzimaju brigu o njima. Škola se nalazila u Butbeju u Mejnu, ali sam ja imala osećaj kao da sam u Tomsku, u Sibiru, gde su, kako mi je rečeno, Rusi izgubili svaki trag o mojoj babi i mom dedi još tamo negde 1944. godine. Moja majka je umrla kada sam imala deset godina, otprilike koliko i Noa ima sada. Nikada nisam bila baš neki anđeo i dete za primer, a s vremenom sam postala prkosna i nekomunikativna. Gotovo u potpunosti sam prestala da odgovaram na

„Ne, hvala ti“, kaže Noa. Uvek je bio ljubazan i kulturan. Vratio se u dnevnu sobu da bi nastavio ono čime se već u tom trenutku bavio. Imala sam prilike da ga vidim kako pravi makete futurističkih gradova od štapića za sladoled, plastičnih poklopaca i čačkalica.

Tomasina se klati u sve širem luku, a oči počinju da joj kolutaju, dok joj se kapci sve češće spuštaju i zatvaraju. Prislonila se uz frižider, kliznula nadole i srušila se na pod. Jednu njenu ruku stavila sam oko svog vrata i pridigla sam je, a onda sam je preko izandalog linoleuma odvušla u spavaću sobu, koja se nalazi u zadnjem delu stana. Garderoba i cipele stoje razbacane po sobi. Prepoznajem čizme od krokodilske kože koje je često nosila kada smo uveče izlazile. Puštam je da padne preko velikog kreveta i podižem joj noge na dušek.

Od pada na krevet ona se ponovo vraća k svesti. Mrmlja: „Trebalo bi da mu ispričaš kako se to dogodilo, Pirio. On ti veruje. On te *voli*. I ti znaš bolje od bilo koga drugog šta da kažeš – ti si bila *tamo*.“ Okreće glavu prema zatvorenim zavesama na prozoru i glasom punim žalosti kaže: „Sećaš li se, nekada davno, kada smo bile devojčice, niko nije mnogo mario za nas? Tako smo mi počele da brinemo jedna o drugoj. Bilo je to veoma slatko, ali mi smo zbog toga bile mnogo tužne. Zar nismo bile, Pirio?“

„Bile smo mi sasvim u redu“, kažem joj čvrsto, odlučna da je izvučem iz mračne rupe bola u koju se zavukla.

„Možeš li da poveruješ u to, Pirio? Ja ne mogu. Nema Neda. Ej, pa to se donekle i rimuje. Sada Noa više nema oca. Moje dete je napola ostalo siročić. Jadan moj mali dečak.“

Ništa joj nisam odgovorila. Ni ja sama ne mogu u to da poverujem. Sve bih dala kada bih to mogla da promenim. I dalje samu sebe pitam šta sam mogla da uradim, ali nemam odgovor na ta pitanja. Niko nije mogao da ga spase. Osim kukavica koje su se nalazile na brodu.

„Da li te interesuje koga sam sanjala pre neku noć?“, pita me Tomasina zagonetno. Ponekad sam ljubomorna na način na koji piće daje njenom mozgu dozvolu da luta po svakoj uličici i budžaku na koji naiđe. „Sanjala sam najvećeg seronju koji je *ikada* postojao. Ti dobro znaš ko je to. Ti i ja, mi smo ti kao pasulj i suva rebra, jedno jelo, jedno bez drugoga ne ide. Kako bilo da bilo, ubaci unutra svoje rebarce.“ Stavila je dva prsta preko usana da bi se zaustavila. „Uuups. Nisam baš tako mislila.“ Ruka joj je spala s usta i očni kapci su brzo počeli da joj se sklupaju i otvaraju. „Pokušaj da pretpostaviš, Pirio. Pogodićeš iz prve. Mogu da se kladim. Najveći seronja

dosadna pitanja matoraca i uopšte nisam obraćala pažnju na njihova histerična upozorenja. Nekoliko Miloševih devojaka naporno je pokušavalo da shvati šta to nije u redu sa mnom, ali su im napori bili uzaludni. Onda se on ponovo oženio, a moja maćeha Morin nije ni trepnula a već me je proglasila za istinski krajnje problematično dete. Imala je gomilu knjiga kojima je potvrdila ovakav svoj stav, a naterala je čak i doktora u lokalnoj dečjoj bolnici da se složi sa njom. Škola internatskog tipa sa dosta „strukturalnog pristupa“ izgledala je kao razuman izbor. U suštini, direktor škole Ričard (seronja) Bejts čak nije bio ni blizu toga da postane najveći seronja i kreten škole Gaston. Bilo je tamo mnogo većih sadista od njega.

Tomasina je došla u Gaston u devetom razredu, sa jasnim tragovima gorkog i bolnog razvoda posle kog nijedan od roditelja nije želeo da ima stalnu brigu o detetu iz razorenog braka. Imala je problema s jelom, bila je mršava, pocrnela posle odmora s majkom na Azorskim ostrvima, okićena srebrnim alkama i narukvicama koje su joj se nizale do polovine leve ruke. I upravo zbog tih narukvica koje je nosila od glave do pete, i zbog svojih velikih pravougaonih zuba, delovala je kao izglednela smeđa životinja zarobljena u metalnom kavezu. Oči su joj izgledale vlažne, kao da su suze svaki čas nameravale da se proliju, ali nikada nisu. Ona je bila duboko, beskrajno skeptična u pogledu plakanja u vezi s bilo kojim razlogom.

Mi smo se jednostavno pronašle, sagledale jedna drugu onakve kakve smo, i prihvatile ono za šta smo mislile da je sudbina koja nam je dodeljena. Bežale smo sa časova, pile smo alkoholni sajder, *badvajzer* pivo i roze; pele smo se na visoki zid koji je okruživao dva hektara koja je zauzimala škola, i skakale smo na betonski ispust Puta 27, gde smo obično stopirale do grada. Kud god da smo otišle, trudile smo se da iznerviramo što više ljudi. Nakon dve godine koje smo provele otuđene u potpunoj izolaciji, bilo je dobro imati problema s nekim.

Nijedna od nas nije bila mnogo zainteresovana za studije, tako da sam posle mature krenula u Boston, a Tomasina mi se pridružila. Iznajmili smo stanove nekoliko blokova jedna od druge u Bruklajnu, uglavnom snobovskom, delimično oronulom delu grada, gde smo počele svoje nezavisne živote. Ja sam se pridružila porodičnom poslu, kompaniji za proizvodnju i prodaju parfema koja je nosila ime po mojoj majci – *Inesa Mark*. Tomasinini roditelji – jedno u Francuskoj, drugo na Zapadnoj obali – imali su bezobrazno mnogo para i beskrajn osećaj krivice, što je u suštini značilo da ona nikada nije morala da radi.

Severno od raja

Prvih nekoliko godina Tomasina i ja smo besciljno lutale. Bolja i kulturnija mesta za izlazak ubrzo su nam dosadila; svi oni momci u *bruk braders* odelima suviše ozbiljno su shvatali sami sebe. Počele smo da gravitiramo ka manje cenjenim barovima i tavernama, pogotovo ka onima koji su se nalazili na dokovima. Radnici na dokovima i ribari su nas bukvalno pratili kud god da smo išle. Uživale smo u moćima koje smo posedovale, laskajući same sebi da smo lomile srca kud god bismo krenule.

Onda je Tomasina upoznala Neda i njih dvoje su nestali sa barske scene da bi se naselili u onome što je trebalo da bude njihovo ljubavno gnezdo. Ja sam pila i provodila se nešto duže, sve dok mi nije dosadilo da slušam otrcane fazone od neopevanih idiota koji su pokušavali da me smuvaju, i dok flašu s pićem nisam ostavila da bih je zamenila tako što sam se ogrnula u debelo, vuneno ćebe ruskog romana. Bilo je to nešto u vezi s mojim korenima – pokušaj da shvatim ruski karakter, da se povežem sa svojom ruskom prošlošću. To nikako nije funkcionisalo; nisam bila sigurna šta zapravo tražim i nije bilo baš neko iznenađenje kada to nisam našla. Ali u tom periodu suočila sam se sa mnogo brutalnijom i dužom patnjom od one koju je sirota mala bogatašica poput mene mogla sebi dozvoliti, a taj deo istorijske perspektive me je primorao da počnem i sa odrastanjem.

Nije bilo veliko iznenađenje kada se veza između Neda i Tomasine raspala. On je bio momak irsko-italijanskog porekla, potekao iz radničke klase naseljene u Južnom Bostonu. Ona je bila briljantna, privilegovana ikonoklastkinja. U početku je izgledalo da su oni transcendentno prevazišli sve te razlike. Osmehivali su se jedno drugome kao anđeli osvetljeni iznutra megavatnim reflektorima. Ta faza trajala je, za mene iznenađujuća, tri meseca. Onda je on verovatno shvatio da se suviše duboko zaglavio u odeljenju za konverzaciju, pa je počeo da bulji uprazno i da potpuno neprikladno zavlaci ruku u gaće i češe se između prepona, dok je ona rešila da pokaže punu snagu svog nedovoljno upotrebljavanog intelekta, spuštajući mu uz tako briljantno satirične opaske da ih on uopšte nije shvatao. Alkohol ih je doveo na ivicu nasilja – prosute večere, razbijeni tanjiri, komšije koje viču kroz prozor da umuknu. Ona jednostavno nije mogla da mu oprostí to što je mračan i neraspložen. Do časa kada se pojavio Noa, njih dvoje već su se uveliko rastali.

Nikada se nisu venčali, a Nedovi roditelji i sestra odbili su da prihvate da je Noa s njima u porodičnoj vezi. Više im se dopadalo da veruju u to kako je Tomasina prevarila Neda tako što mu je podmetnula tuđe dete.

Priznajem da sam se i sama pitala ko je pravi Noin otac, a znam da je i Ned često bio zbunjen što je iznedrio genijalnog klinca koji nije ličio na njega i nije se ponašao ni slično bilo kome koga je on poznavao. Ali Ned je uvek bio dobar otac, bar dobar onoliko koliko je neko uopšte mogao da bude u datim okolnostima. Insistirao je na tome da plaća izdržavanje deteta iako to nijedan sud nije tražio od njega i Tomasini ta pomoć nije bila potrebna. Nabavljao je klintcu karte za *Bruinse, Red sokse, Pejtriotse*. Zima, leto, jesen – Ned i Noa su uvek imali svoje izlaske. On je posećivao Nou svakog drugog vikenda – ručak i šetnja parkom ili odlazak u biblioteku, u zavisnosti od vremena. Kada bi ga Tomasina to zamolila, čak je išao po Nou posle škole. Ponekad je Tomasina dopuštala Nedu da ostane preko noći, a kada mu je to polazilo za rukom, videlo se da mu je zbog toga bilo drago. Mogu samo da ga zamislim kako pokušava da ispegla svoje prostačke manire, pokušavajući da ne ispadne glup. Ljudi su često spremni sve živo da urade samo da bi imali nečiju nežnost i pažnju.

Ali čak i pored Neda, koji je sasvim pristojno odrađivao svoj deo, Tomasina se s mukom borila s tim što je samohrana majka. Roditelji koji nikada nisu imali vremena ni za svoje jedino dete, još manje su ga imali za svoje unuče, a ona sama nije baš bila primerak one vrste na koju su ponosna udruženja roditelja. Ali ništa od toga nije moglo da opravda i da objasni zašto je ono što je bio jedan normalan razvratnički život, standardno ružan i ogavan ali relativno sadržajan, preraslo u poslednjih godinu dana u žestoku i patetičnu zavisnost.

Znala je da ima problema. Sve je pokušavala. Išla je na sastanke alkoholičara, na psihološke seanse, probala je da se izleči uz pomoć tarot karta, numerologije i meditacije, išla je da se ispovedi, čitala knjige dok ne obnevidi i pila samo vino. Ništa nije uspelo. Uspevala je ponekad da ostane trezna na nekoliko dana, polazilo joj je za rukom da provede i čitavu nedelju ili dve nedelje čiste glave i pameti, ali bi se na kraju njene ruke nekako opet obmotale oko grlića neke flaše. Gledajući danas Tomasinu, nikada ne biste mogli ni da pretpostavite kakva je ona bila kao mlada – da je ta devojčica sa svojih šesnaest godina tečno naučila da govori francuski za svega nekoliko meseci, da je znala svaki Šekspirov lik i da je mogla unazad da izgovori Linkolnov govor u Getisburgu, da bi na kraju tog poduhvata obično praskala od smeha. Ali biste zato lako i odmah shvatili da su ispupčenja koja se jasno vide u njenoj tašni bombice džina.

Severno od raja

Tako stojite bespomoćno pored nje; počinjete da bivate istinski uplašeni. Osećate nešto beznadežno unutar nje, nešto mnogo mračnije no što ste se nadali da ćete tu pronaći. Ništa mi ne bi bilo draže od toga da se okrenem od ovog prizora, od Tomasinog nemilosrdnog, upornog samouništenja. Ali onda se uvek setim Noe i uzmem telefonsku slušalicu u ruke. Čujem samu sebe kako kažem: *Kako si? Kako je Noa? Šta se događa kod vas?*

Ja sam Noina krštena kuma. Zaista, to je neka katolička stvar. Kada je imao dva meseca, stajala sam sa Tomasinom i Nedom ispred oltara velike crkve i držala sam ga u rukama. Krstionica je bila napravljena od belog, hladnog mermera; sveštenik se nadnosio nad moje rame, njegova pastoralna odežda je jako smrdela na srednjovekovnu kožu koja tek što je izašla ispod velikih pegli hemijskog čišćenja. Pitao me je *da li se odričem Satane i njegovih puteva?* Treptala sam, uhvaćena u raskoraku. *Satana?* Ali Ned i Tomasina su gledali u mene i Noa mi je bio u naručju, tako da sam ozbiljno razmislila o tome, odgovorivši: „Da sam ga ikada srela, dobro bih znala šta da uradim.“

Ovaj odgovor je izgleda bio dovoljno dobar, pošto mi je sveštenik dao znak da Nou držim iznad krstionice. On je po detetovoj glavi prosuo vodu iz posude koju je držao, i ona je potekla preko Noinog temena u mermernu činiju. Noa je skupio svoje i dalje naborano lice, ali nije mnogo plakao. Čak je i kao beba umeo da drži svoje emocije pod kontrolom, kao da je znao da za njegova osećanja neće biti mnogo mesta na ovome svetu. Na moje iznenađenje, oči su mi bile ispunjene svim blagoslovima jedne kume koje sam želela da mu prenesem, ali sve što sam mogla zaista da uradim bio je jedan poljubac. Videla sam Tomasinu i Neda kako jedno drugom stiskaju ruke i mi smo se pogledali, stidljivo ogoljeno, svesni da smo došli do jednog od savršenih trenutaka u našim životima. Do trenutka koji je, efemeran kao i sve u životu, već prošao.

Sada u restoranu pored njihove kuće Noa otpočinje borbu s hamburgerom i pomfritom. Sklopio je prste oko zemičke, podigao je do usta i odgrizao jedan nenormalno velik zalogaj. Žvakao je kao lav i gutao. Priznao je da je veoma gladan kada sam ga pitala da li bi voleo nešto da pojede. Moguće je da je dete zapravo i gladovalo.

Prošlo je tri dana otkako se njegov otac udavio. Nisam imala predstavu koliko je on uopšte znao o nesreći koja se dogodila. Priča je bila na vestima,

i posvećeno joj je nešto više pažnje nego šokantnim naslovima tog tipa. Fotografija Nedovog sasvim običnog lica lebdela je u malom kvadratu pored savršenog lica devojkice koja je najavljivala vesti, a onda se proširila i ispunila čitav ekran. Dok mu je lice bilo u kvadratu, izgledao je kao prosečan momak kojeg ste znali iz škole, a koji je tog jutra zaboravio da se očešlja. Kada je njegov lik ispunio ekran, videle su se smeđe mrlje na licu, nastale od godina i godina koje je proveo na otvorenom. Njegove oči zelene kao čaj izgledale su zakrvavljeno, podbulo, na neki način i nepošteno. Ili je on možda tako izgledao, jer na vestima svi ljudi izgledaju kao kriminalci. U svakom slučaju, bilo bi veoma pogrešno da je Noa video svog preminulog oca na televizijskom ekranu.

„Da li želiš da znaš kako se to dogodilo, Noa?“

„Želim.“ Naučio je da bude prilagodljiv.

„Bila je to nesreća, nešto slično onim nesrećama koje se događaju na auto-putevima, samo što je u ovom slučaju u pitanju bio okean.“

„To već znam.“ Umočio je jedan prženi krompirić u kečap i provrteo ga čisto da pokaže koliko je nezainteresovan za ono što sam mu do sada rekla.

Naravno. On je sve znao o nesrećama. Video ih je mali milion na televiziji. Varnice lete, zgrade se ruše, kola nestaju u plamenu. *Ho-hum*.

Uzela sam papirni podmetač na kome je bio moj sendvič sa slaninom, zelenom salatom i paradajzom i okrenula sam ga. Hemijskom olovkom koju sam pozajmila od kelnerice nacrtala sam liniju obale od Kejpa Koda do Mejna. Nacrtala sam ostrva u Bostonskoj luci i grubu skicu obale. „Tvoj otac i ja smo bili ovde“, rekla sam, pokazujući na tačku koja je predstavljala mesto koje se nalazilo otprilike na četrdeset kilometara severoistočno od Bostona. „Magla je bila veoma gusta. Tvoj otac je bio na komandnom mostu, a ja sam bila na krmi i spremala zamke za jastoge. Zaista je bilo veoma tiho. Nisam mogla da vidim ništa ispred sebe. Sledeće što znam da se dogodilo jeste da je nešto ogromno udarilo u nas. Ogromno, Noa. Veliki teretnjak. Udario je brod s boka, što znači da je udario pravo po sredini broda. Pala sam i potonula, a kada sam uspela da se iskobeljam na površinu, brod tvog oca plutao je rasparčan, a teretnjak je već odlazio.“

„Moj otac je otplivao, kao i ti.“

„Obalska straža ga je tog dana tražila duže od pet sati, sve do večeri, a onda su ga sledećeg dana tražili od ranog jutra sve dok sunce nije zašlo. Angažovali su dva patrolna čamca, dva helikoptera, i avion C-130, opremljen za potragu. To znači da su ga tražili duže od dvadeset sati, Noa.

Severno od raja

Bilo je tu i nekih ribara koji su se uključili u potragu – prijatelji tvoga oca. Mnogo ljudi se uključilo. Tražili su u radijusu od deset kilometara od mesta na kome su mene pronašli.“

„Kul“, rekao je. Oči su mu bile prazne, kao da nije u potpunosti shvatao ono o čemu sam mu govorila.

„Nisu ga pronašli, Noa.“

„On se izvukao na isti način kao i ti. Zaronio je pod vodu.“

„Pa, u nekom trenutku je morao da izađe na površinu i da udahne vazduh.“

„Ne, ako je uspeo da stigne do Atlantide.“

„Atlantida je izmišljeno mesto.“

„Ne, nije.“ Pogledao me je prekorno.

Čuvala sam ga još od kada je bio beba. Ja sam njegova dobra vila i kuma, ona koja se igrala sve moguće igre s njim i koja ga je svojom voljom pratila na putevima fantazije, ona koja mu nikada nije rekla da treba da bude razuman ili da treba da opere zube. Ovo sam sada bila nova ja.

Čekam.

Noa umače još jedan krompirić u kečap. Nekoliko puta prevlači po tankom papiru na kome leži njegov sendvič sve dok ne ostanu tanke crvene linije. Možda on to crta neki hijeroglif, pokušavajući da komunicira. Ako i radi tako nešto, ja sam verovatno jedina osoba preostala na svetu koja bi mogla da pokuša da dešifruje te znakove.

„Čudovište je ubilo mog oca“, rekao je.

„On se udavio, Noa“, rekla sam nežno. „Otišao je.“

Iznenadni bes spojio je obrve malog dečaka, a nozdrve su mu se raširile. „Zašto je taj brod udario u njega? Zašto nisu gledali kud idu?“ Njemu je hiljadu puta rečeno: *Budi pažljiv. Nemoj da trčiš. Pazi šta radiš.* Ali već sad je shvatio da odrasli ne igraju po tim pravilima.

„To je bila nesreća, Noa. Sudari na moru događaju se mnogo češće nego što ti to misliš.“ Poželela sam da šutnem samu sebe jer sam to predstavila kao nešto krajnje uobičajeno.

„Zašto se ti ljudi nisu zaustavili da ga potraže?“

„Dobro pitanje“, kažem, kupujući vreme.

Osećala sam se bespomoćno, gotovo do tačke očaja. Nisam želela da Noa primeti moj bes. Da je kapetan zaustavio teretnjak odmah nakon što je shvatio šta se dogodilo, lako je mogao oboje da nas spase. Ali on to nije uradio. On je nastavio plovidbu. Verovatno je sebe hteo da poštedi

zvanične istrage i štete koju bi mogla da pretrpi njegova profesionalna reputacija.

Tako nešto nisam mogla da kažem Noi. Umesto toga sam mu pružila uobičajeni odgovor. „Obalska straža istražuje čitav ovaj slučaj. Oni će pronaći ljude s tog broda i ispitaće ih zašto to nisu uradili.“

Gleda me umornim, zbunjanim očima razočaranog čoveka. Zna da se ja povlačim.

„Moguće je da ljudi na brodu čak i ne znaju da su nas udarili“, kažem. „Taj teretnjak bi mogao da bude dugačak i čitavih sto pedeset metara, a ne znam koliko stotina tona može da bude težak. Duplo čelično dno. Komandni most visok tri sprata. A po takvoj magli – koja je uopšte svrha gledati napolje? Po takvom vremenu svi se oslanjaju na radar. Okean je velik i oni ne očekuju da im se nešto ispreči na putu, tako da ukoliko na radaru i vide nešto tako malo kao što je bio brodić tvoga oca za lov na rakove, oni verovatno pomisle da je u pitanju morski otpad, kao što su plutajuća burad od mašinskog ulja ili delovi većih konstrukcija.“

Noina usna je zadrhtala. Njegove suze su tako retke da čak i mogućnost da jedna njegova suza padne ima poguban uticaj na mene, i od same pomisli na to osećam kako me boli čitavo telo.

Ali on ipak uspeva da se pribere i gleda kroz prozor. Preko puta ulice nalazi se radnja s lampama, *Volgrins*, kao i indijska prodavnica hrane. Niže niz ulicu se nalazi park s igralištem za decu u koji je on često odlazio s ocem i gde sam ga i ja vodila. Dok je bio mali, voleo je ljuljaške ali nije voleo tobogan. Na ljuljašci je mogao da drži oko na neuobičajenim događanjima oko sebe, a tobogan je već bio mesto dezorijentacije.

Pitala sam se o čemu li on to sada razmišlja. Možda o tome da je svet duboko nepravedan i opasan, samo što on nema odgovarajuće reči da bi to iskazao. Možda uopšte i ne razmišlja, već samo upija u sebe informacije. Automobili, brodovi, magla. Pijane majke, očevi na distanci. Sudari. Volela bih da nisam rekla da je brodić njegovog oca neki kapetan mogao da zameni s obrisom morskog otpada.

I ja sam imala plovilo koje je izgledalo kao *Moli Džouns*. „Postoji nešto veoma važno što bih volela da znaš. Tvoj otac je verovatno mogao da skoči u more i da otpliva kao što sam i ja to uradila. Ali da je to uradio, mi bismo verovatno oboje nastradali zato što niko ne bi znao da smo bili tamo gde smo bili. Tvoj otac je ostao na komandnom mostu i pozvao je Obalsku stražu.“

Noa je buljio u mene i bilo mi je prilično teško da mu uzvratim pogled.
„Tvoj otac mi je spasao život.“

Noa se namrštio. Polako je uzeo hamburger u ruku. „Da li je on želeo da se oženi tobom?“

„Nije. Mi smo bili samo prijatelji.“

„Zašto?“

„Misliš, zašto smo bili prijatelji?“

„Zašto nije hteo da se oženi tobom?“

„Jednostavno nije. Brak je posebna stvar. Mi smo bili srećni što smo prijatelji.“

„Kako to da se moj otac i majka nikada nisu venčali? Jesu li i oni bili samo prijatelji?“

Ovo je bilo nezgodno pitanje. Kažem mu da su oni svojevremeno bili više nego prijatelji, ali da su s vremenom ostali samo prijatelji.

On je spustio ono što mu je ostalo od hamburgera, sklonio gornji deo zemičke, onda je uzeo parče krastavca koje se nalazilo u svojoj posteljici od kečapa i senfa i pažljivo ga odložio na papir u koji je hamburger bio umotan. Nije me ni pogledao kada je rekao: „Da ste se ti i moj otac venčali, ti bi mi bila maćeha.“

Tada sam shvatila koliko je bio povređen; nikada mi ranije nije rekao nešto slično. Napravila sam pauzu pre nego što sam rekla: „Znaš, ja nisam predodređena da budem roditelj. Ali ako bih već morala da budem nečija maćeha, volela bih da budem tvoja.“

Gleda me u oči sa toliko puno poverenja, koliko nema ni u koga drugog, i ja pomišljam na dve reči koje nisam upotrebila od kada mi je majka umrla. *Volim te*. Rado bih ih izgovorila, ali bojim se da ne posedujem ono što bi moglo da obezbedi ispunjenje obećanja koje takve reči podrazumevaju.

Noa uzima nešto iz džepa svoje jakne. To je žućkasto-beli disk ispresecan sićušnim linijicama i rupama. Pet santimetara u prečniku i jedan i dva i po santimetra debeo, sa ivicama glatkim poput stakla.

„To je veoma lepo“, rekla sam. „Odakle ti?“

„Od mog tate. Davao mi je i neke druge stvari.“

„Gde je on to nabavljao?“

„Ovo je od kita.“

„Dakle, to ti je rekao?“ To nije baš izgledalo kao nešto što bi moglo da potiče od neke životinje, nikada nisam videla takvu kost. Pretpostavljam

da je u pitanju samo neki čudno oblikovani kamen. Očigledno je bilo da je isečen i poliran.

Noa se nagao prema meni i prošaputao: „Jednom prilikom se moj otac borio sa kitom. Imao je mali čamac i pratio ga je sve dok ga nije sustigao i ubio harpunom. Kit nije odmah uginuo. Vukao je mog oca preko pola sveta, ali se tata držao iz sve snage za njega. Kit je sve vreme krvario i na kraju je iskrvario nasmrt, a moj otac ga je onda izvukao na brod. Ostao je budan čitave noći i sekao je kita na delove, tako je uzeo i neke njegove kosti. Vidiš?“ Maše diskom boje slonovače: „Kost kita.“ Daje mi predmet u ruke.

Kada je Noa bio beba, imao je ogromne tamnoplave oči. Njegove usne su se oblikovale kao mali, sitni poljupci dok je disao, kao da nije mogao da prestane da od sebe odašilje ljubav koja ga je ispunila na svetu. Često smo zajedno igrali jednu igru. Sedeli smo okrenuti licem jedno prema drugom, on na visokoj, a ja na kuhinjskoj stolici. Dodavali smo napred-nazad jedno drugom neku stvar – gumenu patku ili figuricu nindže ili neku drugu malu igračku – toliko dugo sve dok se jedno drugom ne bismo nasmejali u oči. Ovo me je podsetilo na ta vremena. Samo što je sada on, kada sam ja pokušala da mu vratim disk, gurnuo ovu stvar pravo do mene.

Možda ona vrsta heroja koju sam ja opisala – vrsta koja radiom poziva pomoć – nije dovoljna. Njemu treba neki heroj koji maše harpunom.

Polako sam obrtala njegovo blago u rukama, istražujući ga, procenjujući ga. „Lepa stvar, Noa. Zaista lepa.“

On ju je dograbio i strpao u džep svoje jakne, zakopčao je dugme, pritisnuo džep i pogledao po restoranu ljude koji su jeli. Iznenada je ponovo bio nestašno dete koje je zaglabalo hamburger, uvereno u svoje pravo da veruje u priče koje mogu da ga uteše i da ignoriše one činjenice koje ne može da razume. Ostalo mu je još malo vremena pre nego što će morati da uradi domaći zadatak, i on mi kaže: „Ej, Pirio, posle ovoga možemo da odemo do tebe kući i da igramo domine?“

2.

Subota je ujutro, nedelju dana posle nesreće i ja sedim u utišanom televizijskom studiju u Brajtonu. Živa publika u studiju nalazi se naspram bleštavih svetala na sceni – to je više od dve stotine obožavatelja nadaleko čuvenog Džareda Džehobeta, koji je zauzeo klupsku stolicu preko puta mene. On je potpuno miran i relaksiran. Poigrava se svojom kravatom, očigledno izgubljen u mislima, prizivajući svoju šou-tajm ličnost gde god da ju je čuvao uskladištenu. Sa moje leve strane je mali stočić. Primećujem da je čaša vode ovde pametno postavljena, u slučaju da se zagrcnem i da mi reči zastanu u grlu.

Ovo je jedno od poslednjih mesta na kojima sam sanjala da ću ikada biti. Ja uopšteno mrzim televiziju, a jutarnje emisije pogotovo. Tako sam, kada me je izvršni producent emisije pozvao pošto je pročitao članak u *Gloubu* o nesreći koja se dogodila, odmah odbila da gostujem.

Onda sam razmislila još jednom. Nije se pojavio niko ko bi preuzeo odgovornost za sudar. Što je više vremena prolazilo, izgledalo je da će se teretnjak koji je potopio *Moli Džouns* izvući bez ikakvih posledica. Šta ako objavljivanje ove priče natera nekoga od članova posade da prizna šta se dogodilo ili bar da pošalje neku anonimnu dojavu? Tako sam ipak pozvala producenta.

Trenutno se pitam koliko je taj postupak bio pametan. Sklanjam kosu s vrata i puštam je da opušteno pada preko mojih ramena, što je znak da se asistent producenta odmah materijalizuje pored mog lakta, špricne tečnost na moju kosu, očešlja je i vrati na mesto, isto onako kako je i stajala. Pod vrelinom studijskih svetala, šminka debljine palačinke, koju su stavili na mene, počela je da mi se topi na licu. Drago mi je da sam odbila

ostatak kozmetičke kamuflaže koju su pokušavali da me ubede da stavim na lice. Mladi producent u majici s kratkim rukavima stoji ispod scene držeći uvis podignute prste i odbrojava sekunde koje su preostale pre nego što će se upaliti crveno svetlo.

Sada producent tiho pokazuje kažiprstom, nedvosmisleno na nas dvoje na sceni, a svetla koja daju znak da smo u programu sijaju crveno u mom perifernom vidu. Preplavljuje me talas straha. Kao da je neko sklonio skelu sa zgrade u izgradnji. Gledam dole da bih otkrila da sam, ipak, obučena i da na sebi imam garderobu – crvenu svilenu košulju, kratku sivu suknju preko crnih helanki i visoke crne čizme. U međuvremenu, Džared Džehobbet se upalio kao neonska lampa. Iz njega je zračilo takvo samopouzdanje i šarm da je njegovo nezgrapno braon odelo nekako izgledalo elegantno. On je poželeo dobrodošlicu publici u studiju i televizijskim gledaocima u emisiju *Jutro s Džaredom Džehobbetom*. Donekle neprilične asocijacije koje je nosio ovakav naslov emisije nisu ga naterale ni da trepne okom. Umesto toga, njegove oči počele su da sijaju kao nevini plavi baloni, a gomila smeđe kose i ružičasti puder kojim su ga impregnirali učinili su da deluje poverljivo kao fratar iz redova franjevaca. Ali ovaj čovek je imao reputaciju oštrog novinara poznatog po direktnim intervjuima, koji su pogađali pravo u metu – on je razotkrio počinioce teških podvala koji su na tržište plasirali neispravne proizvode, naterao je ljude koji su maltretirali i tukli svoje bližnje da puknu pred kamerama i da počnu da mole članove svoje familije za oprostaj.

Objašnjava da danas ima u gostima veoma specijalnu gošću, mladu damu izuzetne hrabrosti, koja je ovde da bi ispričala izuzetnu priču u koju je gotovo teško poverovati. Ovo zvuči tako dobro da ja na trenutak zaboravljam da on to govori o meni.

„Ljudi, isključite seriju *Opstanak*; ovo je prava stvar. Nakon sudara na otvorenom moru u kome je potopljen ribarski brodić u kome se nalazila, i čiji se kapetan verovatno udavio, ova neverovatna mlada žena provela je gotovo četiri sata plutajući u Severnom Atlantiku, gde je temperatura vode bila svega pet-šest stepeni celzijusa, pre nego što su je spasili. Onoliko koliko mi znamo, još niko nikada nije uspeo da uradi tako nešto, prijatelji moji. Najduže što prosečna osoba može da očekuje da preživi na takvim temperaturama jeste jedan ili dva sata. Ona je medicinsko čudo, inspiracija za mnoge i jedna pre svega veoma srećna mlada žena.“ Okrenuo se prema meni, a oči su mu sijale od iskrenog poštovanja. „Hvala vam što

ste došli i što ste ovog jutra s nama, Pirio Kasparov. A sada nam recite šta se to događalo tamo na pučini.“

Grlo mi se steglo. Učinilo mi se kao da ću propasti kroz scenu. Gledam u njega paralisana tihim užasom, punim izgovora i izvinjenja.

On je, zauzvrat, na poseban način uputio mikroizraz intenzivne iritacije u mom pravcu.

Rekla sam istinu, znajući da ona zvuči kao vrdanje. „Bojim se da se i ne sećam mnogo toga.“

Džared Džehobet se naslonio sa dramatičnim izrazom neverice. „Vi ste uspeli da otplivate sa broda koji tone i da provedete sate plutajući u ledenoj vodi – i dalje ste bili svesni kada su vas pronašli, kako mi je saopšteno. Mora da se sećate bar nečega od toga!“

U redu. *Nema mi druge nego da ispričam istinu.* Skupljam hrabrost, koncentrišem se i u mislima se vraćam unazad kroz vreme. Istog časa, kao da je čekao negde u prikrajku, ispred mene se pojavljuje zid od nekoliko metara sive vode, lebdi, savija se u luk i počinje da pada. Instinktivno zadržavam dah. U ušima čujem zaglušujuću tutnjavu i osećam tako užasan strah da bih rado dala i svoj život samo da mogu da ga se oslobodim.

Mora da sam vidno pobledela, zato što Džared Džehobet interveniše. „Vratite se u vreme pre nesreće. Šta ste radili tada?“

„To je bio osećaj kao da... pa, prvo... ja sam tada stajala na krmi. Moj prijatelj, Ned Rico...“

„Čovek koji je poginuo. Otac jednog deteta, ako se ne varam?“

„Da.“ Verujem da Noa ne gleda ovo. On inače ne gleda mnogo televiziju, i *Džared Džehobet* nije vrsta emisije kakvu on voli, ali sam bez obzira na to rekla Tomasini da ga tog jutra drži podalje od televizora.

„Ja sam stavljala mamce u zamke za jastoge. Spustila se velika magla. Sa mesta na kome sam stajala mogla sam da vidim Neda, koji je stajao na komandnom mostu. Nosio je žutu kabanicu. Tih stvari se veoma jasno sećam, znate.“ Držala sam se nevažnih detalja, samo da ne bih morala da nastavljam dalje.

Džared Džehobet je uhvatio moj kratki pogled u neku vrstu vizuelnog rvačkog zahvata. Oči su mu saosećajne, ali i zapovedničke u isti mah. Kada se ovaj intervju završi, nikada ga više neću videti. Ali sada mu on dođe nešto kao najbolji prijatelj.

„Prestala sam da stavljam mamce kada sam videla krv koja je počela da teče sa vrha mog desnog palca. Šarke na zamkama za jastoge su zaista

oštre. Spustila sam praznu kofu preko ivice krme i zahvatila morsku vodu da bih unutra umočila palac ne bi li krvarenje prestalo.“ Čujem sebe kako govorim i veoma sam impresionirana. Zvučim veoma kompetentno.

„Vi znate da je boravak u vodi pri takvoj temperaturi opasan čak i u kraćem periodu i da može da bude potencijalno fatalan.“ On je genije, ovaj čovek.

„Nisam o tome razmišljala.“

„Ali ste to, pretpostavljam, znali.“

„Da.“

Džared Džehobet je uputio publici trijumfalan osmeh. On hoće od mene da napravi heroja; o tome se radi. Osećala sam se pomalo glupo što nisam videla šta se sprema. A pomalo sam osećala strahopoštovanje. Od činjenice da lik jedne osobe može tako lako i lažno da se izmisli. Ja sam samo iskočila s broda da bih sačuvala živu glavu. Onda je moje telo, samo od sebe, ušlo u neku vrstu medicinski misteriozne, nikada dokumentovane hibernacije u kojoj je nekako uspelo da sačuva minimum temperature u mojim vitalnim organima sve dok me Obalska straža nije izvukla iz vode. Bila sam opuštena vreća plavičastog mesa punog vode kada su me pronašli. Ja za sve to nemam nikakve zasluge, i ja *ne želim* ikakve zasluge.

„U suštini sam imala morsku bolest. Ja nisam iskusni ribolovac. Nije mi bilo nimalo prijatno što mi je bilo hladno i što sam bila mokra.“

Publika se oglasila žamorom punim naklonosti. Ja sam samo jedna od njih.

„Ned mi je rekao da ću se s vremenom naviknuti na ljuljuškanje, ali je miris bio ono što nikako nisam mogla da podnesem. Sva ona različita isparenja dizel motora, pomešana s mirisom mamaca koji nisu ništa drugo do trula creva haringe.“

Publika se ponovo oglasila s puno simpatija.

„U svakom slučaju, osećala sam se prilično loše, a magla je samo pogoršala situaciju. Neprestano sam gledala u nju, pokušavajući da vidim liniju horizonta, ali jedva sam uspevala da vidim i pramac samog broda. Neposredno pred, uh, sudar, sve je bilo potpuno mirno i tiho – suviše tiho. Primetila sam samo veliki crni zid na nekoliko metara od pramca, kao da je čekaio u zasedi da iskoči iz izmaglice. U prvom trenutku je izgledalo kao da se crni zid pokreće. Onda sam shvatila da taj zid klizi po vodi i da prilazi sve bliže bokovima broda. Sledeće čega se sećam je kako je čelični pramac ogromnog broda – toliko visokog da nisam mogla da mu vidim